

Širvintų r. savivaldybės 2023 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

2024

Turinys

ĮVADAS	3
Demografinė situacija.....	4
<i>Sveikata savivaldybėje</i>	5
2023 metų Širvintų r. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis.....	7
Savivaldybės prioritetinių problemų analizė	14
1.Prioritetinė problema. Išvengiamų hospitalizacijų 1000 gyv. dėl cukrinio diabeto sk., gyventojų sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.....	14
2. Prioritetinė problema. Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių (100 000 gyv.), gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	18
Gyvensenos stebėsenos rodikliai	22
Išvados	26
Rekomendacijos	27

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Širvintų r. savivaldybėje vykdoma vadovaujantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai.

2023 m. Širvintų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita parengta pagal sukurtą savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos modelį. Ataskaitoje analizuojamas 51 visuomenės sveikatai reikšmingas rodiklis. Rodiklio reikšmė leidžia kasmet vertinti rodiklio pokyčių kryptį ir aprėptį savivaldybėje; kasmet vertinti rodiklio reikšmės atitiktį išsikeltam savivaldybės siekiniui; palyginti savivaldybės rodiklio reikšmę su Lietuvos ir kitų savivaldybių vidurkiu.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritетines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

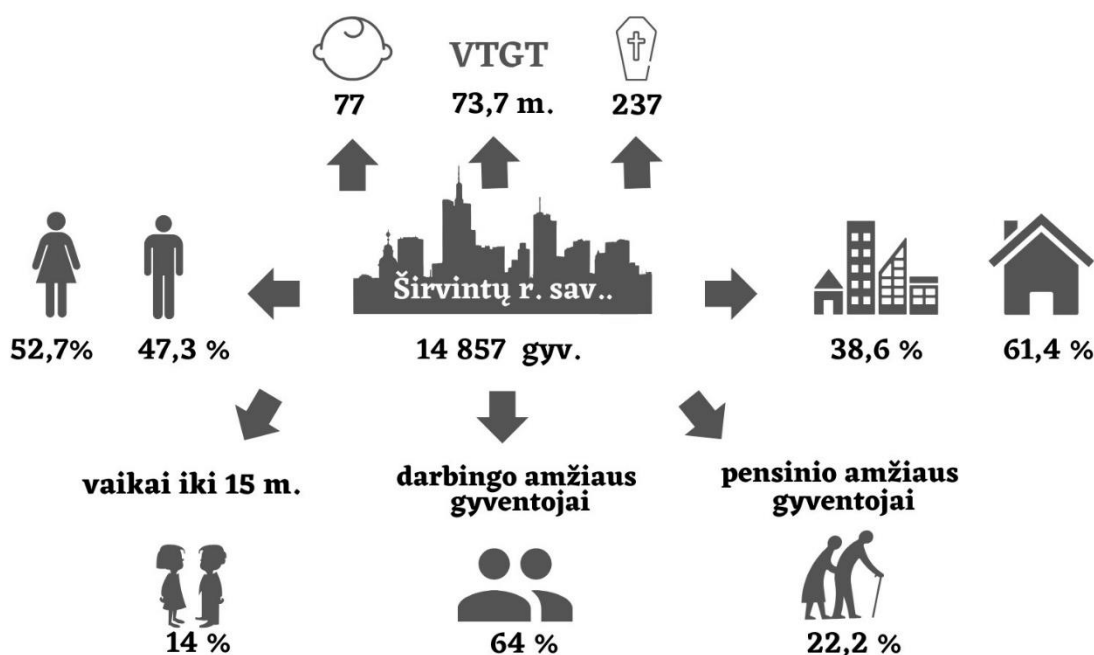
Pateikiami rodikliai iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo ataskaitų atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos tikslai. Rodikliai skaičiuojami 1, 1000, 10 000 ir 100 000 gyventojų arba pateikiami procentais. Naudotas vidutinis 2023 m. gyventojų skaičius.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt.

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

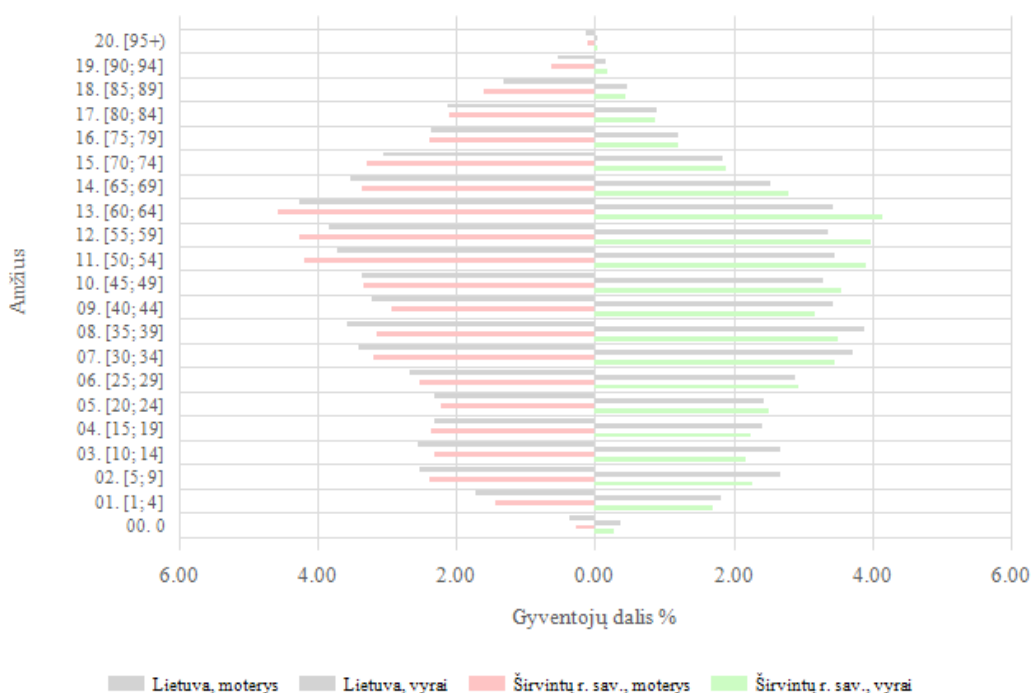
2023 m. pradžioje Širvintų rajono savivaldybėje gyveno 14 857 gyventojai, iš jų – 9117 (61,4 proc.) – kaimo vietovėse (1 pav.). Vyrų gyvena nežymiai mažiau nei moterų, t. y. 47,3 proc. – vyrų, 52,7 proc. – moterų. Gyventojų amžiaus struktūra panaši į bendrą šalies gyventojų struktūrą. Daugiau nei pusė Širvintų r. sav. gyventojų yra darbingo amžiaus (64 proc.), vaikai iki 15 metų sudarė 14 proc., kas penktas rajono gyventojas buvo pensinio amžiaus (22,2 proc. visų gyventojų). Pastebima, kad 2014–2023 m. vaikų iki 17 m. procentas beveik nekito (2023 m. – 15,6 proc.), 2,2 proc. padaugėjo 45–64 m. amžiaus gyventojų. Keletą amžiaus rodiklių skirtumų galima išvelgti Širvintų r. sav. ir Lietuvos demografinio medžio grafike (2 pav.), kuriame pateikiamas savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžiaus grupes. 2023 m. pradžioje Širvintų r. sav. daugiau nei šalyje gyveno 45–64 m. vyrų ir 50–64 m., 70–75 m., 85–94 m. moterų, o 0–14 m. amžiaus berniukų ir mergaičių procentinė dalis buvo mažesnė už Lietuvos.

1 pav. 2023 m. pradžioje nuolatinių gyventojų skaičius Širvintų r. sav.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Amžiaus profilis, 2023

2 pav. Širvintų r. savivaldybės demografinis medis

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2023 m. gyventojų VTGT (vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė) žymiai nekito, siekė 73,7 m., rodiklis buvo artimas šalies VTGT (77,5). Minėtais metais, kaip ir anksčiau, vyravo neigiamas natūrali gyventojų kaita (-237), 1000 gyv. teko 5,2 gimusiųjų ir 16,1 mirusiųjų. Minėtais metais gimė 77 kūdikiai. Nuo 2014 m. gimusiųjų skaičius sumažėjo net 2 kartus (2014 m. gimė 153 kūdikiai). Tai mažiausi gimstamumo ir mirtingumo rodikliai per paskutinius 10 metų Širvintų r. sav..

Širvintų r. sav. 2023 m. socialinės pašalpos gavėjų sk. (1000 gyv.), ilgalaikio nedarbo lygio, jėgos procentas išliko artimas šalies vidurkiui. Nuo 2016 m. vidutiniškai pašalpas gavo po 305 asmenis per metus. 2020 – 2023 m. mažai kito mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokinančių mokyklose, skaičius (1000 moksl.), vidutiniškai ugdymo įstaigų nelankė po 53,4/1000 moksl. per metus. 2023 m. kaip ir 2022 m. Širvintų gydymo įstaigose neužregistruota nei vieno paauglių (15 – 17 m.) gimdymo atvejo.

Sveikata savivaldybėje.

Apibendrinus 2023 m. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius, pastebima, kad Širvintų r. sav. išlieka besikartojančios gyventojų sveikatos problemos: sergamumas II tipo cukriniu diabetu, pasyvus gyventojų dalyvavimas prevencinėse širdies kraujagyslių ligų bei krūties, gimdos kaklelio, storosios žarnos vėžio programose. Šios priežastys galimai lemia nemažėjantį mirtingumą nuo lėtinių neinfekcinių ligų ir aukštą išvengiamų hospitalizacijų rodiklį. 2023 m. traumų dėl transporto įvykių, savižudybių ir bandymų žudytis, mirtingumo nuo išorinių priežasčių rodikliai viršijo šalies vidurkį. Kaip ir 2014-aisiais užregistruota daugiausia asmenų, pripažintų pirmą kartą neįgaliais. Nemažėjo mirtingumo atvejų dėl nukritimų. Aukštas mirčių nuo alkoholio sąlygotų

priežasčių rodiklis ir mažesnės rodiklių dėl alkoholio ir tabako licencijų reikšmės už šalies vidurkį rodo didesnę gyventojų prieinamumą žalingam alkoholio ir tabako vartojimui. Vaikų sveikatos statistikoje pastebima mažėjanti jų (6-14 m.) aktyvumą dalyvaujant dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (2023 m. rodiklis buvo mažiausias nuo 2016-ųjų). Vaikų (7-17 m.), neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis nesiekė šalies vidurkio.

Visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sistemoje 2023 m. nustatyti teigiami rodiklių pokyčiai. Širvintų r. sav. gyventojų sergamumas ŽIV ir LPL buvo mažesnis nei vidutiniškai Lietuvoje. Neužregistruota nei vieno asmens, žuvusio ar sunkiai sužaloto darbe, pėsčiojo mirusio transporto įvykiuose ar gyventojų mirusio dėl narkotikų sąlygotų priežasčių. Neužfiksuota nei vieno paauglių gimdymo ir kūdikių mirčių atvejų. Mažėjo traumų dėl nukritimų (nuo 2014 m.) ir naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis atvejų skaičius. Gerėjo stebimi vaikų imunizacijos rodikliai.

2023 METŲ ŠIRVINTŲ R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Strategijoje iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas, kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, apibūdinantis strategijos siekinius. Rodikliai pateikti 2023 metų Širvintų r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilyje.

2023 metų Širvintų r. sav. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilio lentelės stulpelių pavadinimų paaiškinimai:

Savivaldybės reikšmės:

1) tendencija – skaičiuojama pastariesiems penkeriems metams nuo analizuojamų metų;

 Nekinta Didėja Mažėja

2) rodiklis – savivaldybės rodiklio reikšmė 2023 m.

- 12 rodiklių reikšmių, kai stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, žymimos **žalia** spalva;
- 12 rodiklių reikšmių, kai stebimas rodiklis rodo blogiausią situaciją, žymimos **raudona** spalva;
- likusios rodiklių reikšmės vertinamos kaip atitinkančios Lietuvos vidurkį, jos žymimos **geltona** spalva;

3) kiekis – savivaldybės atvejų skaičius;

4) 3 metų vidurkis – savivaldybės 3 metų rodiklio reikšmės vidurkis;

5) santykis – savivaldybės 2023 m. rodiklio reikšmės santykis su Lietuvos 2023 m. rodiklio vidurkio reikšme;

Lietuvos reikšmės:

1) rodiklis – Lietuvos rodiklio reikšmė 2023 m.

2) blogiausia – blogiausia rodiklio reikšmė iš visų 60 savivaldybių;

3) sritis – savivaldybės rodiklio reikšmė lyginama su Lietuvos rodiklio reikšmės pasikliautinoju intervalu ir, jei savivaldybės reikšmė patenka į Lietuvos pasikliautinų intervalų ribą, spalvinama geltonai;

- šviesiai pilka kairėje – 25 proc. savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės blogiausios;

- tamsiai pilka viduryje – 50 proc. savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės patenka į Lietuvos rodiklio reikšmės pasikliautinąjį intervalą;

- šviesiai pilka dešinėje – 25 proc. savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės geriausios;

4) geriausia – geriausia rodiklio reikšmė iš visų 60 savivaldybių.

Sutrumpinimų paaiškinimai:

SMR – standartizuotas mirtingumas

*savarankiškai įrašytas rodiklis

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės					Lietuvos reikšmės				
	Tend.	Rod.	Kiekis	3 metų vidurkis	Sant.	Rod.	Blog.	Sritis	Ger.	
Strateginis tikslas										
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)	➔	73.7	73	73.2	0.97	75.8	71.3		80.5	
Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą	➔	79.1	89	73.8	1.03	72.0	81.4		64.5	
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį										
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą										
Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	40.6	4	26.9	1.39	19.4	50.5		10.4	
SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	41.1	4	24.9	1.33	18.7	48.2		10.4	
Bandymų žudyti skaičius (X60-X64, X66-X84) 100 000 gyventojų	⬆	47.4	7	44.9	1.11	40.3	63.3		8.4	
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl.	➔	50.2	64	53.2	0.89	59.9	203.5		35.4	
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos %	⬆	1.8	260	2.7	0.93	2.9	7.3		0.8	
Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	-12.4	-118	-7.9	-0.90	8.8	-23.1		54.4	
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu										
Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	➔	108.4	15	103.2	1.25	82.5	177.1		58.7	
SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.	➔	112.6	15	98.2	1.24	79.5	153.2		48.7	
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, sk. 1000 moksl.	⬆	366.4	578	355.9	1.04	341.5	610.8		160.3	
Socialinės pašalpos gavėjų sk. 1000 gyv.	➔	21.2	303	20.4	0.87	23.5	75.6		3.6	
Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬆	27.1	3	22.4	1.06	21.1	55.0		7.7	
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	⬆	33.9	4	26.9	1.11	24.2	60.8		8.4	
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką										
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą										
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	⬇	0.0	0	0.4	0.40	1.0	1.8		0.0	
Traumų dėl nukritimų (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	⬇	77.8	33	108.6	0.83	131.1	175.7		91.4	
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, sk. 10 000 gyv.	➔	84.4	66	69.4	1.09	63.8	118.3		45.2	

Naujai susirgusių žamyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv. (ULAC duom.)	↓	35.9	43	29.2	0.97	30.2	65.8		0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	6.8	1	9.0	2.25	4.0	18.8		0.0
SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	7.1	1	8.1	2.08	3.9	20.2		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	→	27.1	4	24.7	1.52	16.3	43.2		0.0
SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	29.7	4	25.5	1.61	15.8	36.4		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	0.0	2	11.2	1.78	6.3	17.8		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.	↓	0.0	2	9.8	1.58	6.2	18.2		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	→	0.0	0	0.0	0.00	1.4	5.5		0.0
Pėsčiųjų standartizuotas mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	→	0.0	0	0.0	0.00	1.4	5.3		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.	↑	4.7	10	7.0	1.37	5.1	8.1		1.6
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km	→	226.8	211	211.2	0.24	869.1	33836.7		26.1
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir pricinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	6.8	0	2.2	0.65	3.4	18.7		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	7.1	0	2.4	0.69	3.5	21.1		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	54.2	6	42.6	1.86	22.9	60.6		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	↑	55.6	6	40.7	1.88	21.7	58.9		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	↑	184.6	14864	187.4	0.94	199.9	68.4		383.5
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	→	142.0	14864	144.3	0.85	169.6	35.5		344.7
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↑	47.4	5	35.9	0.47	76.7	389.6		0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikų, žindyti išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) *	↑	68,8	22	61,6	1,7	36,8			

4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius										
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais										
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	↓	26.9	346	23.4	1.33	17.6	34.4		11.0	
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	2.7	30	2.4	1.33	1.8	3.1		0.9	
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą										
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. *	↓	2,4	44	2,4	0,8	1,75				
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. *	↓	4,7	18	5,4	0,7	7,5				
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	→	8.6	129538	8.7	0.96	9.1	6.2		11.5	
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	→	6.8	1	6.7	1.72	3.9	16.9		0.0	
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↓	6.8	1	4.5	1.67	2.7	9.9		0.0	
Serg. ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv. (ULAC duomenys)	↑	1.4	2	1.1	0.52	2.1	4.5		0.0	
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą										
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↓	0.0	0	0.0	0.00	3.0	13.6		0.0	
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	→	96.2	90	88.4	1.01	87.1	77.2		97.9	
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielitito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	88.0	79	92.6	1.03	89.7	68.0		97.0	
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, %	↓	4.8	62	5.7	0.50	11.4	2.6		40.9	
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduones pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	→	19.8	200	18.5	0.79	23.4	7.2		33.2	
Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	↓	0.0	0	1.6	0.73	2.2	12.0		0.0	
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę										
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	711.2	134	903.7	1.19	761.3	1408.5		410.7	
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	→	647.2	134	824.6	1.10	749.2	1088.1		598.8	
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	→	264.2	50	338.6	1.23	275.3	442.8		176.0	

SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	➔	236.0	50	306.5	1.18	259.5	330.2		222.4
Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	➔	162.6	33	219.8	1.24	177.2	534.1		95.4
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	➔	153.4	33	201.0	1.16	173.1	442.5		89.6
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	⬆	84.0	141	94.9	1.33	71.2	105.0		36.3
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	⬆	45.4	900	37.3	0.68	54.6	20.6		71.3
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	➔	52.2	1616	45.3	0.82	55.4	31.8		70.0
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	➔	49.0	2424	45.5	0.85	53.4	33.9		67.5
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje	➔	42.6	1529	43.5	0.94	46.5	25.0		64.5

3 pav. 2023 m. Širvintų r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Lietuvos sveikatos programoje numatytus uždavinius tikslams pasiekti įvardija rodiklių reikšmės :

1.1 Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą**“ rodikliai žymiai nesiskiria nuo šalies vidurkio, išskyrus, Širvintų r. sav. savižudybių ir bandymų žudyti skaičius viršijo šalies vidurkį.

1.2 Uždavinio „**sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu**“ rodikliai tokie kaip mirtingumas nuo išorinių priežasčių, sergamumas tuberkulioze, viršijo šalies vidurkį. Širvintų r. sav. mokinių gaunančių nemokamą maitinimą skaičius buvo mažesnis nei Lietuvoje. Likusieji rodikliai savivaldybėje buvo artimi šalies vidurkiui.

2.1. Uždavinio „**kurti sveikas ir saugias darbo bei buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą**“ rodikliai siekė ir buvo geresni už Lietuvos vidurkį. 2023 m. Širvintų r. sav., užregistruota nežymiai daugiau asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, nei visoje šalyje (sk./10 000 gyv.).

2.2. Uždavinio „**kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį**“ rodikliai atspindėjo blogą situaciją savivaldybėje (priklausė raudonai zonai), viršijo šalies vidurkį.

2.3. Uždavinio „**mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių**“ rodikliai susiję su mirtingumu transporto įvykiuose ir traumų dėl transporto įvykių žymiai viršijo šalies rodiklį. Neužfiksuota nei vienos pėsčiųjų mirties nuo transporto įvykių.

2.4. Uždavinio „**mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą**“ rodiklis buvo geresnis už šalies.

3.1. Uždavinio „**sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą**“ dauguma rodiklių geresni už šalies vidurkį. Širvintų r. sav. mažesnės rodiklių dėl alkoholio ir tabako licencijų reikšmės už šalies vidurkį rodo didesnę gyventojų prieinamumą žalingam alkoholio ir tabako vartojimui. 2023 m. mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių (100 000 gyv.) viršijo šalies vidurkį.

3.2. Uždavinio „**skatinti sveikos mitybos įpročius**“ rodikliai buvo geresni už šalies.

4.1. Uždavinio „**užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais**“ rodikliai buvo blogesni nei vidutiniškai šalyje.

4.2. Uždavinio „**plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą**“ rodiklio „Gyventojų apsilankymas pas gydytojus“ reikšmė buvo žemiau šalies vidurkio. Širvintų r. sav. gyventojų sergamumas ŽIV ir LPL buvo mažesnis, o sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze buvo didesnis nei vidutiniškai šalyje.

4.3. Uždavinio „**gerinti motinos ir vaiko sveikatą**“ rodikliai, susiję su burnos sveikata, nesiekė šalies vidurkio. Paauglių gimdyvių rodiklis (1000 15-17 mot.) buvo žemesnis nei vidutiniškai šalyje. Likusieji rodikliai Širvintų r. sav. atspindėjo geresnę situaciją nei šalyje.

4.4. Uždavinio „**stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę**“ rodikliai, susiję su lėtinių ligų prevencijos programomis, nesiekė Lietuvos vidurkio. Mirtingumo nuo lėtinių neinfekcinių ligų duomenys buvo didesni nei vidutiniškai Lietuvoje.

Atsižvelgiant į 3 pav. nurodytus duomenis, pateikiamas savivaldybės rodiklių santykio su Lietuvos vidurkiu vertinimas:

1. 5 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- a) Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.
- b) Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.
- c) Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- d) Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių.
- e) Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų

2. 10 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- a) Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.
- b) Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv.
- c) Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv.
- d) Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.
- e) Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais
- f) IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.
- g) Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)
- h) Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)
- i) Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. (pavieniai)
- j) Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje

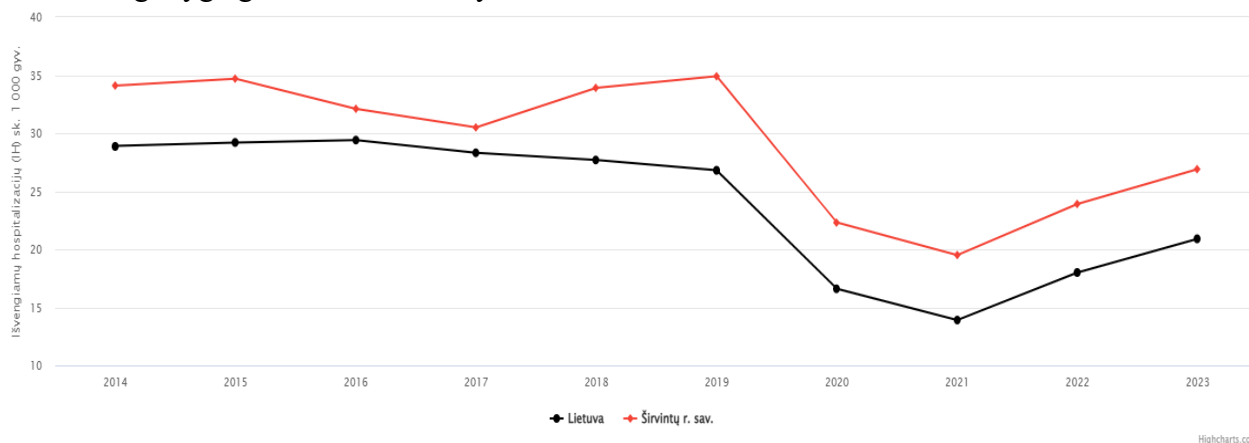
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Apibendrinus 2023 m. Širvintų rajono sav. visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklius, atrinkti prioritetingi savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodikliai, kurių reikšmės yra raudonoje zonoje su neigiamu metų pokyčiu.

- a) Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto sk., gyventojų sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.
- b) Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių (100 000 gyv.), gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais

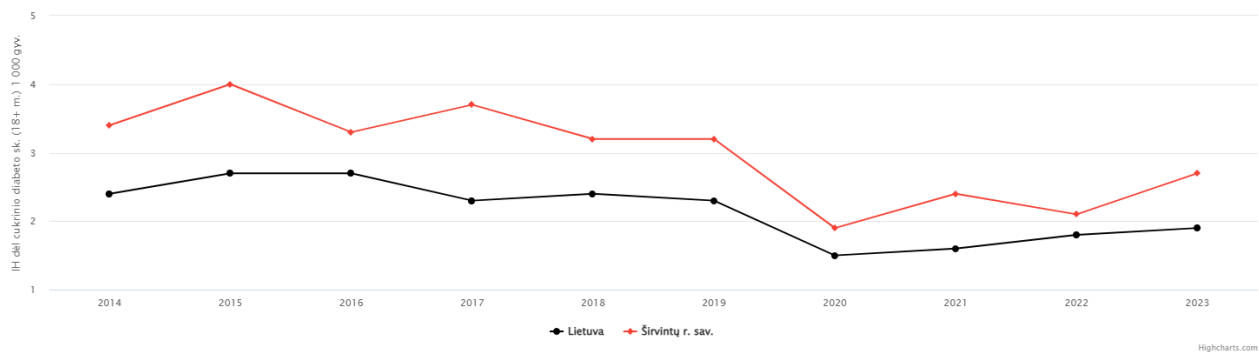
1. Prioritetinė problema. Išvengiamų hospitalizacijų 1000 gyv. dėl cukrinio diabeto sk., gyventojų sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

Išvengiama hospitalizacija (toliau IH) – tai hospitalizacija, kurios galima išvengti imantis prevencinių priemonių ir (ar) laiku teikiant reikiamą ambulatorinę sveikatos priežiūrą. Mokslininkai teigia, kad dalies hospitalizacijų galima išvengti, jei būtų užtikrinta ambulatorinės sveikatos priežiūros veiklos kokybė bei jos prieinamumas. Iš viso 2023 m. Lietuvoje 1000 gyv. teko 20,9 IH, tuo tarpu Širvintų r. sav. šis rodiklis buvo neįžymiai didesnis (1,3 karto) už šalies vidurkį, siekė 26,9/1000 gyv. (395 IH). Tai vienas didžiausių IH rodiklių per paskutinius ketverius metus (nuo 2020 m.) (4 pav.). 2021 m. paskelbta COVID-19 pandemija šalyje galimai turėjo įtakos šio rodiklio sumažėjimui tiek Širvintų r. sav., tiek Lietuvoje dėl ambulatorinės sveikatos priežiūros veiklos apribojimo, tolimesniais metais rodiklis augo lygiagrečiai su savivaldybės duomenimis.

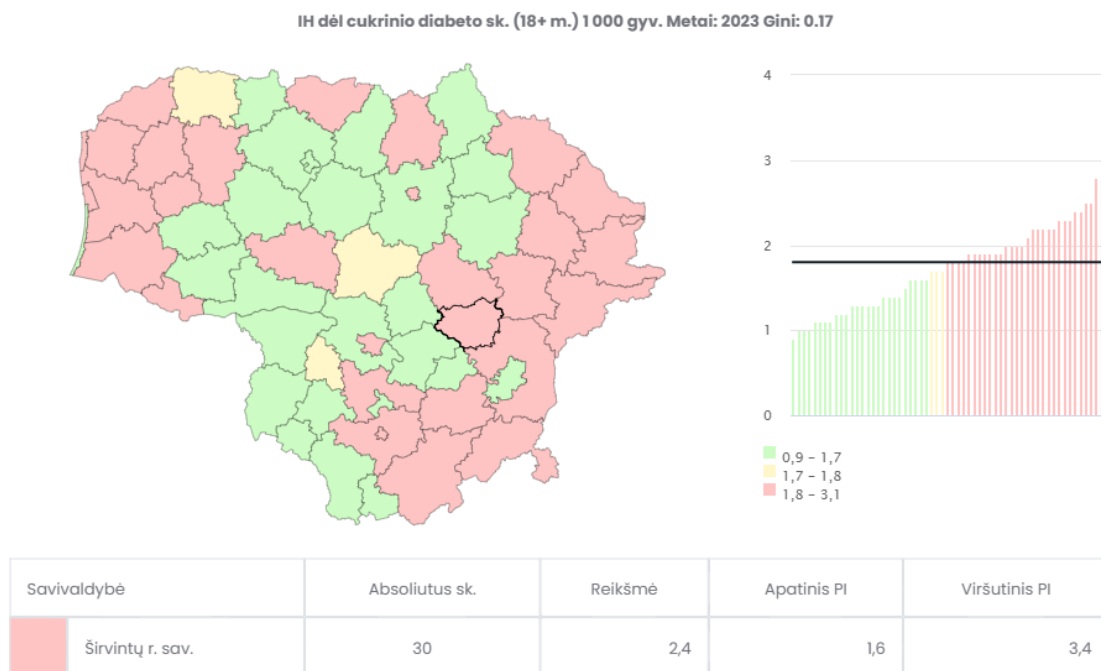

4 pav. Išvengiamų hospitalizacijų 1000 gyv.sk 2014–2023 m. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje
Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant IH rodiklius pastebėta, kad 2023 m. Širvintų r. sav. dvigubai daugiau nei Lietuvoje užregistruota IH dėl cukrinio diabeto (18+ m.) (2,7/1000 gyv.). Nuo 2020 m. stebima šio rodiklio nežymi augimo tendencija (nuo 1,9 iki 2,7) IH 1000 gyv. (5 pav.). Šalies mastu, Širvintų r. sav. priklauso prasčiausią IH dėl cukrinio diabeto (18+m.) rodiklį turinčių savivaldybių grupei (raudonai zonai), 2020 – 2023 m. rodiklio vidurkis – 2,4 (6 pav.).

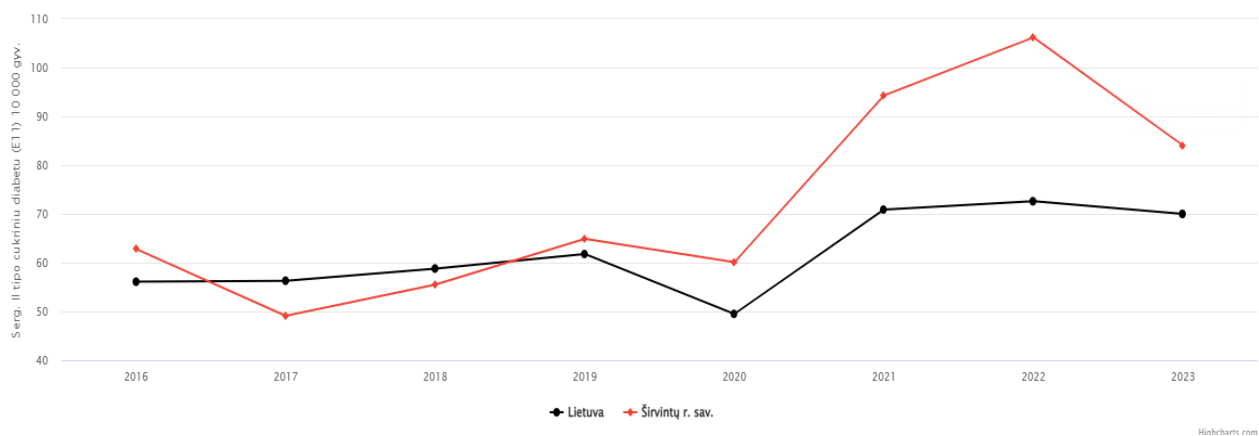

5 pav. Išvengiamų hospitalizacijų sk. dėl cukrinio diabeto sk 2014–2023 m. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje (duomenys nuo 2014 m. perskaičiuoti).
Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

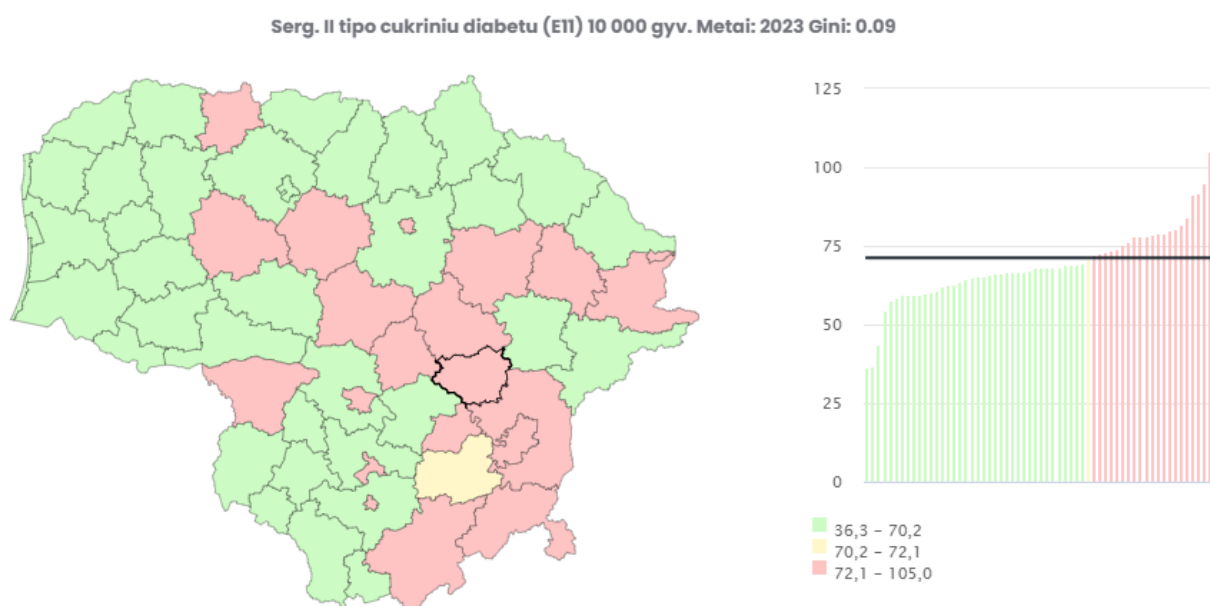

6 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto sk. 1000 gyv.sk Lietuvoje 2023 m. (skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)
Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant IH dėl cukrinio diabeto atvejų rodiklius, svarbu atkreipti dėmesį į gyventojų sergamumo ir mirtingumo statistiką. 2023 m. Širvintų r. sav. gyventojų sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis buvo vienas didžiausių nuo 2016-ųjų – siekė 84 atvejus 10 000 gyv., viršijo šalies gyventojų sergamumo vidurkį (70 atv. /10 000 gyv.) (7 pav.). Duomenys priklausė prasčiausių rodiklių turinčių savivaldybių grupei (raudonai zonai), 2020–2023 m. vidurkis – 94,9/10 000 gyv. (8 pav.).

7 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2016–2023 m.
Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

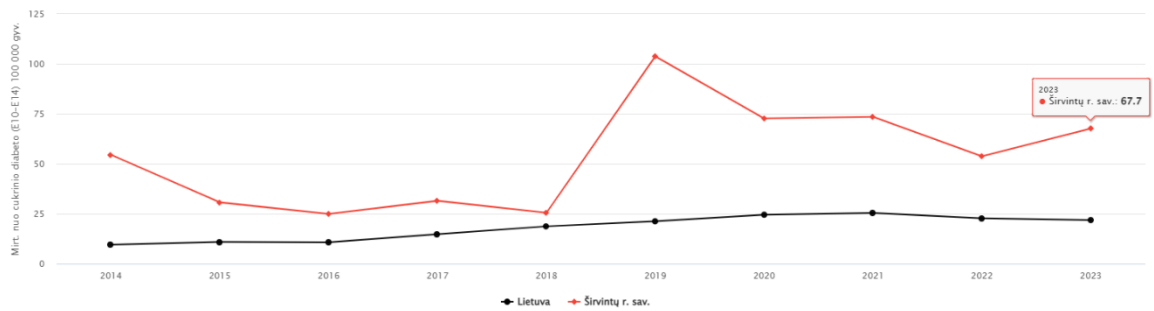

Savivaldybė	Absolutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Širvintų r. sav.	141	94,9	79,8	111,9

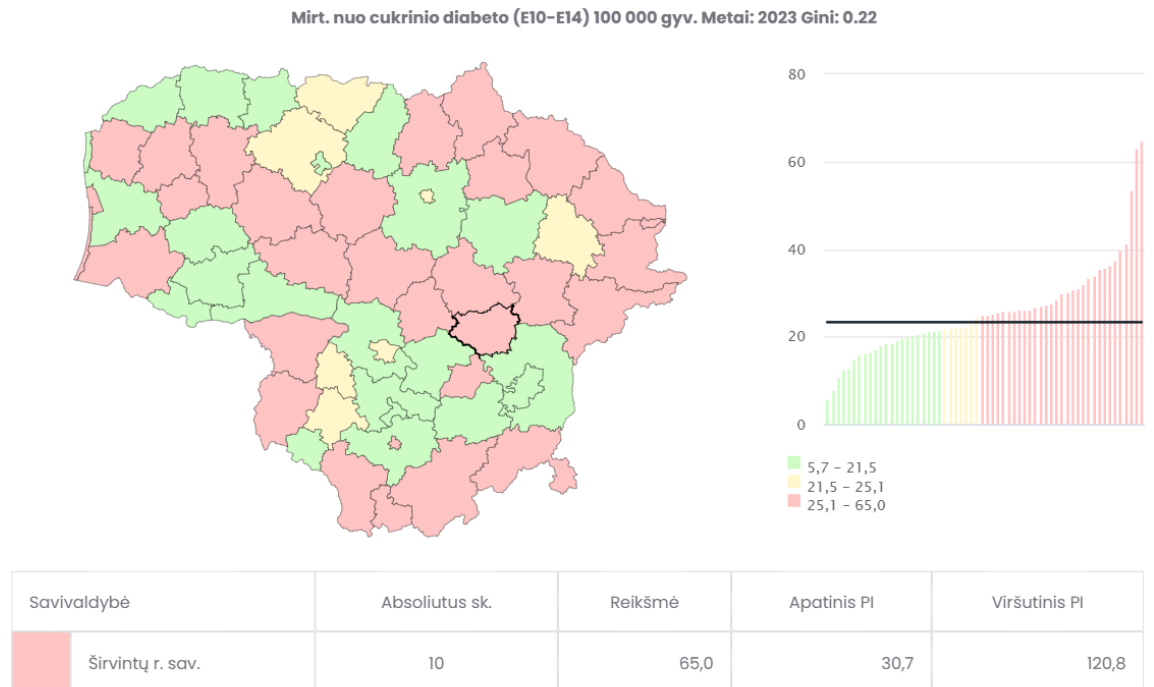
8 pav. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu Lietuvoje 2023 m.
(skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Pastebima, kad 2023 m. gyventojų mirčių dėl II tipo cukrinio diabeto rodiklis taip pat buvo aukščiau šalies vidurkio. Širvintų r. sav. nuo II tipo cukrinio diabeto užfiksuoti 67,7 mirčių atvejai 100 000 gyv., t.y. tris kartus daugiau nei vidutiniškai šalyje – 21,8 atv. /100 000 gyv. (9 pav.). 2023 m. nuo šios ligos mirė 10 gyventojų (5 mot. ir 5 vyr.), iš jų - 60 proc. buvo miesto gyv. Mirusiųjų amžius – 51 m. ir vyresni asmenys. Per paskutinius 10 metų viso užfiksuota 83 mirčių atvejai. Naujausi duomenys priklausė prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupei (raudonai zonai), 2020–2023 m. vidurkis – 65/100 000 gyv. (10 pav.).

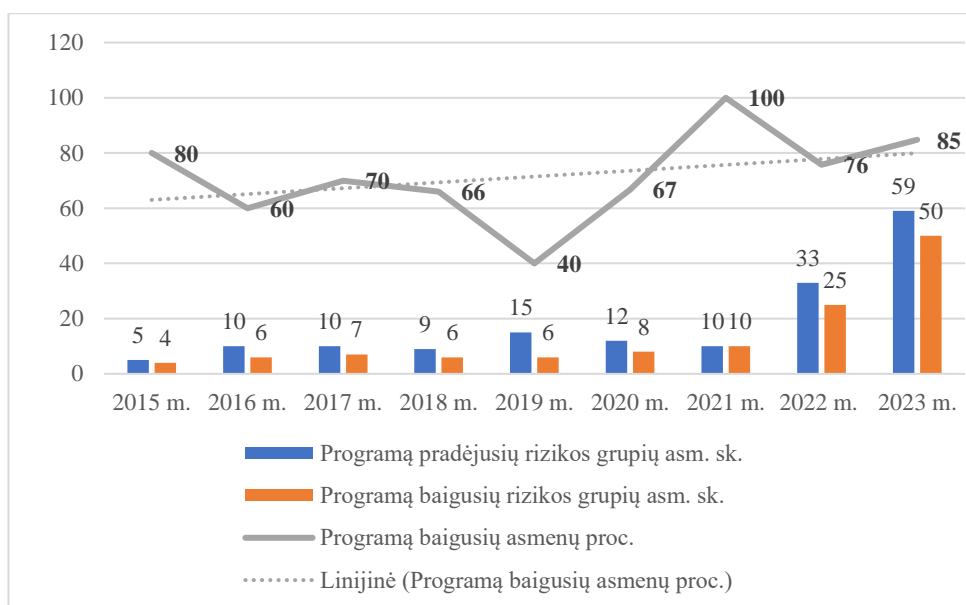
9 pav. Mirtingumas nuo II tipo cukrinio diabeto Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2014 – 2023 m.
Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

10 pav. Mirtingumas nuo II tipo cukrinio diabeto Lietuvoje 2023 m.
(skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Siekiant motyvuoti gyventojus gyventi sveikiau ir sumažinti širdies bei kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto riziką, nuo 2015 m. Širvintų r. sav. gyventojams buvo vykdoma Širdies ir kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto rizikos grupių asmenų sveikatos stiprinimo programa. Programos vykdymą organizuoja Kaišiadorių r. sav. visuomenės sveikatos biuras bendradarbiaudamas su asmens sveikatos priežiūros įstaigomis. Analizuojant programos statistinius duomenis, pastebima, kad kasmet dalyvaujančiųjų daugėja. 2023 m. joje dalyvavo daugiausia gyventojų nuo 2015 m. (59 asmenys), programą baigė 85 proc. visų dalyvavusių (11 pav.). Jos metu širvintiškiams buvo suteikta dietologo ir kineziterapeuto konsultacija, atliekama kūno kompozicijos analizė ir motyvacinis interviu su visuomenės sveikatos specialistu, vedami fizinio aktyvumo užsiėmimai. Atsižvelgiant į dalyvių refleksiją programos baigoje, pastebėti teigiami pokyčiai dalyvių gyvenimoje: 90 proc. dalyvių pagerėjo savijauta, didžioji dalis jų padidino savo fizinį aktyvumą (76 proc.), daržovių ir vaisių vartojimą (80 proc.).

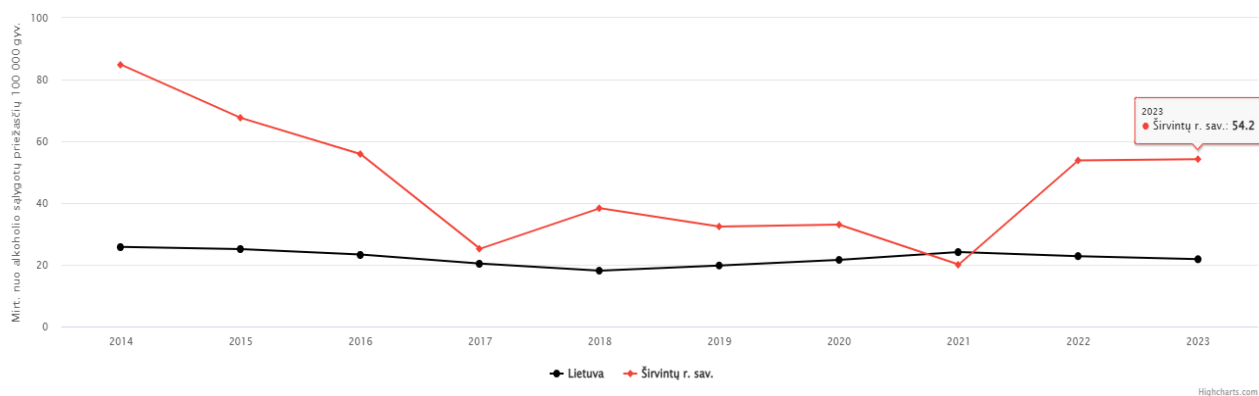

11 pav. Širdies ir kraujagyslių ligų ir cukrinio diabeto rizikos grupių asmenų sveikatos stiprinimo programos vykdymas 2015 – 2023 m.

Šaltinis: Kaišiadorių r. sav. VSB informacija

2. Prioritetinė problema. Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių (100 000 gyv.), gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais

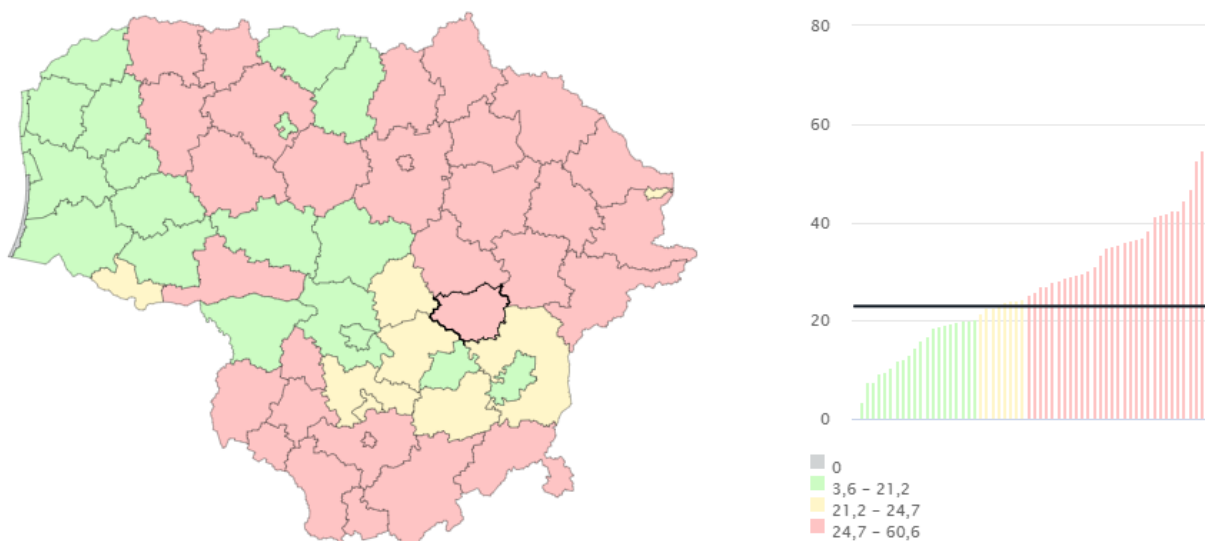
Mirtingumo nuo alkoholio vartojimo Lietuvoje statistika rodo tam tikras mažėjimo tendencijas, tačiau rodikliai vis dar išlieka aukšti (2023 m. 21,8 atv./100 000 gyv.). Higienos instituto duomenimis, Lietuvoje 2023 m. 625 žmonės mirė dėl tiesiogiai su alkoholio vartojimu susijusių ligų, tai 21 mažiau nei 2022 m. Dažniausiai pasitaikiusios tiesiogiai alkoholio vartojimo sukeltos ligos buvo alkoholinė kepenų liga (48,6 proc.), atsitiktinis apsinuodijimas alkoholiu (25,4 proc.) ir alkoholinė kardiomiopatija (9,4 proc.). Širvintų r. sav. gyventojų sveikatos statistikoje keli metai iš eilės užfiksuotas net 2,5 karto didesnis, nei vidutiniškai šalyje, mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių (2023 m. rodiklis siekė 54,2/100 000 gyv., 8 mirties atvejai) (12 pav.). Beveik trečdalį šių mirčių priežasčių (38 proc.) sudarė mirtys dėl alkoholinės kepenų ligos (mirusiųjų amžius 40–44, 50–54 m.) ir kitos priežastys: pavieniai mirčių atvejai užfiksuoti dėl atsitiktinio apsinuodijimo alkoholiu, psichikos ir elgesio sutrikimai dėl alkoholio vartojimo ir pan. Širvintų r. sav. statistikoje pastebėta, kad 2014-ųjų mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis buvo nenuoseklus, viršijo šalies vidurkį, išskyrus, 2021 m. (20,1/100 000 gyv. arba 3 atvejai) (12 pav.). Didžiausias mirtingumas šiuo laikotarpiu užfiksuotas 2014 m. – 84,8/100 000 gyv. (14 atvejų). Nuo 2014 m. Širvintų r. sav. viso mirė 73 asmenys. Naujusias mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis priklausė prasčiausią rodiklį turinčių savivaldybių grupei (raudonai zonai), 2020–2023 m. vidurkis – 42,6/100 000 gyv. (13 pav.).

12 pav. Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. Širvintų r. sav. ir Lietuvoje 2014 – 2023 m.

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. Metai: 2023 Gini: 0.27

Savivaldybė	Absolutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Širvintų r. sav.	6	42,6	16,1	90,9

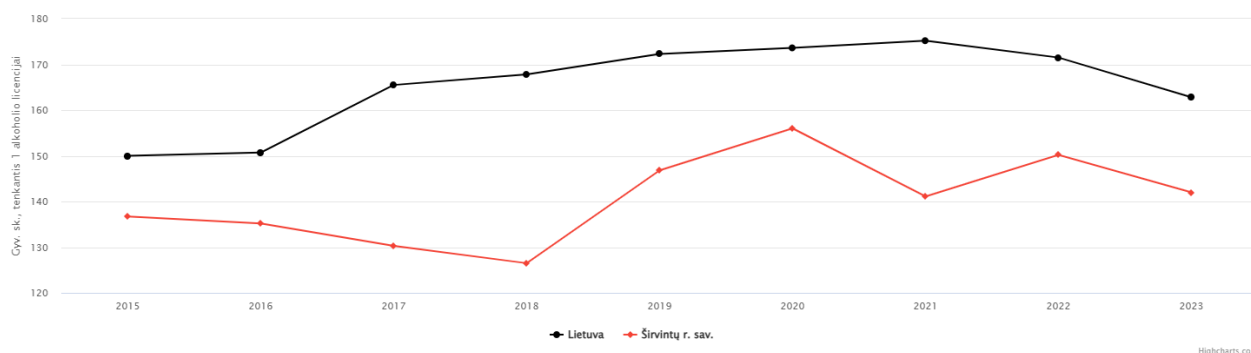
13 pav. Mirtingumas nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. Lietuvoje 2023 m.

(skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

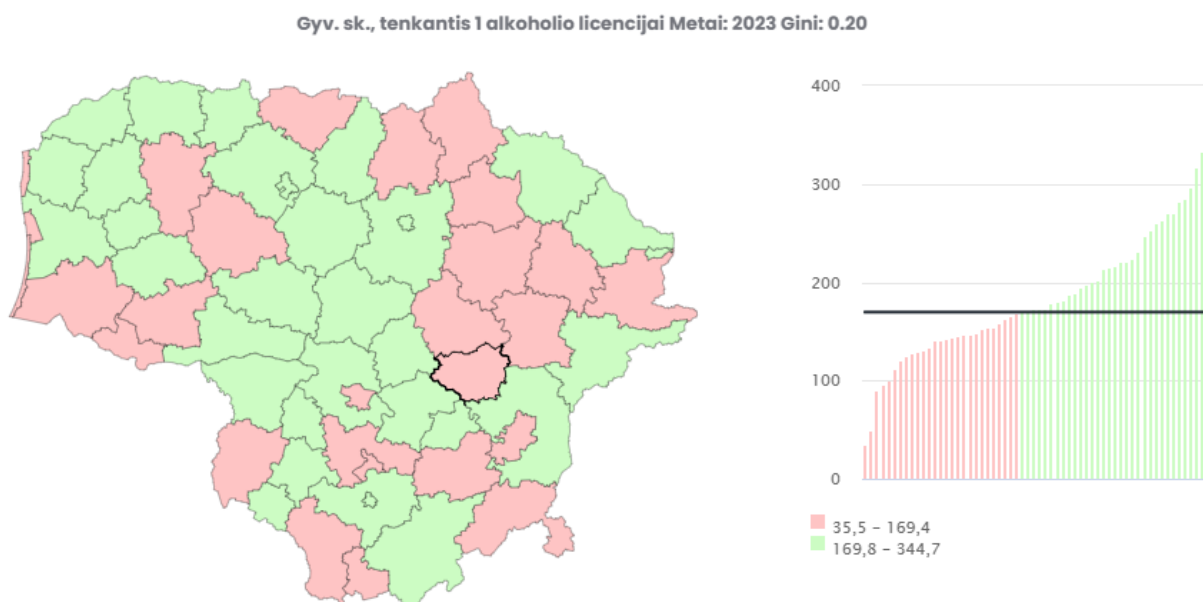
Tikėtina, kad gyventojų mirtingumui nuo alkoholio sąlygotų priežasčių įtakos gali turėti nemažas alkoholio gėrimų prekybos vietų tankumas. Vertinant alkoholinių gaminių prieinamumą, svarbu atsižvelgti į tai, kiek vienai licencijai tenka gyventojų. 2023 m. vidutiniškai Lietuvoje vienai licencijai prekiauti alkoholiniais gėrimais teko 162,8 gyventojų. Maža rodiklio reikšmė parodo, kad licencijų išduota daug, todėl vienai jų tenka mažai gyventojų (didesnis prieinamumas). Mažiausiai gyventojų, tenkančių vienai licencijai, t. y. didžiausias alkoholio prieinamumas Lietuvoje fiksuojamas Neringos sav. (35,5 gyv./licencijai) (15 pav.). Analizuojant Širvintų r. sav. statistinius 2015 – 2023 m. duomenis, pastebima, kad 2018 m., gyventojų skaičius tenkantis 1 licencijai, buvo mažiausias - 126,5/1 lic. (didelis prieinamumas), 2023 m. rodiklis nežymiai padidėjo, siekė 142

gyv./1 lic. verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais (14 pav.). Naujausi duomenys, buvo nežymiai mažesni už šalies vidurkį. Toks žemas rodiklis, lemiantis nemažą alkoholio gėrimų prekybos vietų tankumą, 2023 m. priklausė raudonai zonai stebėsenos rodiklių vertinimo skalėje Lietuvos mastu. 2020–2023 m. vidurkis – 144,3 gyv. 1 alkoholio lic. (15 pav.). Tokią situaciją sąlygoja tai, kad savivaldybėje gyventojų skaičius mažėja, o prekybos vietų alkoholiniais gėrimais skaičius kinta nežymiai.

14 pav. Širvintų r. sav. ir Lietuvos gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais 2015-2023 m. m.

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

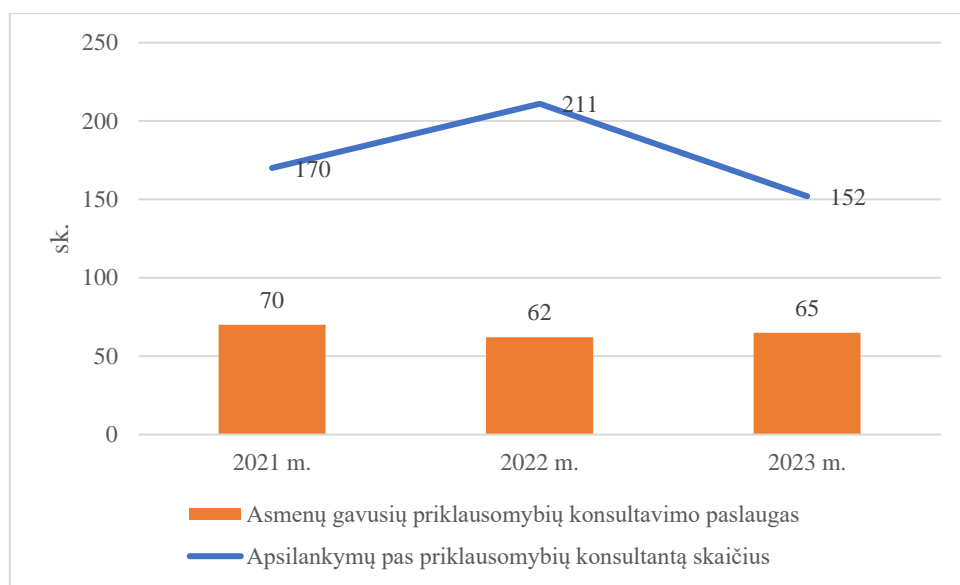
Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Širvintų r. sav.	14 864	144,3	142,0	146,7

15 pav. Lietuvos gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais 2023 m.

(skaičiavimui naudotas 3 metų slankusis vidurkis)

Šaltinis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Priklausomybė alkoholiui – tai lėtinė liga, kuriai būdingas nekontroliuojamas potraukis vartoti alkoholį, nepaisant jo daromos žalos sveikatai, šeimai ir socialiniam gyvenimui. Svarbu atkreipti dėmesį, kad Širvintų r. sav. gyventojams yra teikiama nemokama pagalba rizikingai ir žalingai alkoholį vartojantiems asmenims ir jų artimiesiems. Priklausomybių konsultantai, atsižvelgdami į besikreipiančio žmogaus situaciją, gali pasiūlyti konkrečiai jam aktualias paslaugas – nuo patarimų ir informacijos suteikimo iki trumpųjų intervencijų, stebėsenos. Pastebima, kad besikreipiančiųjų skaičius per paskutinius tris metus nemažėjo. Nuo 2021 m. vidutiniškai kasmet 66 gyventojai gavo priklausomybių konsultavimo paslaugas (16 pav.).

16 pav. Priklausomybių konsultantų veiklos rodikliai 202–2023 m.

Šaltinis: Kaišiadorių r. sav. VSB informacija

Taigi vis dar būtina toliau siekti mažinti gyventojų alkoholio vartojimą, stiprinti prevencijos priemones, kad būtų užkirstas kelias tolesniam gyventojų mirtingumo (nuo alkoholio sąlygotų priežasčių) augimui bei alkoholio vartojimo prieinamumui.

GYVENSENOS STEBĖSENOS RODIKLIAI

2024 m. Širvintų r. sav. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenenos tyrimo rezultatai

2024 metais visose Lietuvos savivaldybėse buvo atliktas mokyklinio amžiaus 5, 7 ir 9 (I gimnazijos) klasių mokinių gyvenenos tyrimas. Tyrimas atliktas vykdant Sveikatos apsaugos ministro įsakymą, nurodantį periodiškai savivaldybėse atlikti gyvenenos tyrimus.

Tyrimas atskleidė esamą mokyklinio amžiaus vaikų gyvenenos situaciją atskirose savivaldybėse ir bendrai Lietuvoje, pateikiant įrodymus kryptingam sveikatą stiprinančios veiklos planavimui konkrečioje savivaldybėje, o ateityje atlikus daugiau pakartotinių tyrimų bus galima stebėti rodiklių pokyčius.

Tyrimas atliktas vadovaujantis Higienos instituto (toliau – HI) parengta gyvenenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodika. Mokinių apklausai naudotas su Sveikatos apsaugos ministerija suderintas standartizuotas klausimynas.

Vaikų gyvenenos stebėsenos rodikliai suskirstyti į 3 grupes:

- ✓ laimingumas, sveikatos ir išvaizdos vertinimas;
- ✓ sveikatos elgsena (fizinis aktyvumas, pasyvus laisvalaikis ir mitybos įpročiai, burnos higiena);
- ✓ rizikingas elgsens (tabako, elektroninių cigarečių rūkymas, alkoholio, narkotinių medžiagų vartojimas, patyčios ir saugumas kelyje, namuose bei mokykloje).

2024 m. mokyklinio amžiaus vaikų gyvenenos tyrimo duomenų bazę sudarė 34 873 respondentų užpildytos anketos, iš kurių 378 anketas užpildė Širvintų r. sav. moksleiviai, iš jų 141 buvo 5 kl. mokiniai, 117 – 7 kl. mokiniai, 120 – 9 arba I gimnazijos klasės mokiniai.

Analizuojant 2016 – 2024 m. atliktų tyrimų, kai kuriuos rodiklius, pastebėta, kad mažėjo vaikų, kurie jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą, taip pat tų, kurie savo sveikatą vertina labai gerai arba gerai (sumažėjo beveik 13 proc.). 2024 m. beveik kas trečias mokinys buvo patenkintas savo išvaizda (2020 m. kas antras). Paašškėjo, kad vis dar aktuali patyčių problema. Daugėjo vaikų, patyrusių patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu (per paskutines 30 dienų) (11,4 proc.) ir iš kurių tyčiojosi per paskutinius du mėnesius (44,9 proc.). Beveik kas trečias vaikas tyčiojosi iš kitų mokinių (per paskutinius du mėnesius). Tais pačiais metais mažiau vaikų (78,2 proc.) jautėsi saugūs mokyklos aplinkoje, nei 2016 m. (82,7), tačiau nežymiai daugiau (94,7 proc.) nei vidutiniškai Lietuvoje (93,9 proc.) vaikai jautėsi saugūs namų aplinkoje. Vertinant mokyklinio amžiaus vaikų saugumą kelyje, - daugėjo vaikų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu 2024 m. (17,3 proc., LT – 11,4 proc.).

Pastebėta, kad 2016–2024 m. daugėjo mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetė, išmaniojo telefono) (padaugėjo 6,6 proc., atitinkamai nuo 21,9 iki 28,5 proc.). Naujausiais tyrimo duomenimis, kas antras Širvintų r. sav. mokinys (arba 42,7 proc.) 5 ir daugiau dienų mankština ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojasi kartu su fiziniu ugdymo pamokomis).

Keitėsi mokinių mityba. Nuo 2016 m. pusryčiaujančiųjų skaičius sumažėjo 12,7 proc.: Širvintų r. sav. kaip ir Lietuvoje beveik kas trečias mokyklinio amžiaus vaikas valgė pusryčius. Mažėjo valgančiųjų vaisius (bent kartą per dieną), bent kartą per dieną valgančiųjų saldumynus ir geriančiųjų gazuotus saldžiuosius gėrimus (bent kartą per dieną). 2024 m. net du kartus daugiau mokinių bent kartą per savaitę gėrė energinius gėrimus nei 2016-aisiais.

Vertinant žalingus įpročius pastebėta, kad nuo 2016 m. mažėjo vaikų, kurie vartojo tabako gaminius, rūkė elektronines cigaretes, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes. 2024 m. Širvintų r. sav. nežymiai daugiau nei vidutiniškai šalyje (atitinkamai 3,8 proc. ir 3,1 proc.) užfiksuotas mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, procentas. Paaikškėjo, kad beveik kas penktas mokyklinio amžiaus vaikas per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus (2024 m. 22,2 proc., LT – 26,9 proc.).

Spalvinis žymėjimas 2 lentelėje rodo situacijos gerėjimą – žalia spalva, blogėjimą – raudona spalva, jei pokyčio nėra – geltona spalva.

2 lentelė. Vaikų gyvensenos tyrimo rezultatai.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklio reikšmė			Kryptis	Lietuvos rodiklio reikšmė	Santykis savivaldybė/ Lietuva
	2016 m.	2020 m.	2024 m.			
1	2	3	4	5	6	7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi labai laimingi arba pakankamai laimingi galvodami apie savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)	84,6	75	72,5	↓	65,4	1,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina labai gerai arba gerai, dalis (proc.)	84,5	80,8	71,7	↓	71,7	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)		43,4	36,4	↓	32	1,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankština ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojasi kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis (proc.)		41,1	42,7	↑	39,6	1,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien ne pamokų metų mankština ar sportuoja bent 60 minučių, dalis (proc.)	8	16,2	13,6	↓	14	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis (proc.)	21,9	26,9	28,5	↑	28,2	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	52	47,3	39,3	↓	39,1	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	39,5	37,7	34,6	↓	33,9	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	35,5	32,5	33,1	↑	32,6	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)		20,9	19,8	↓	18,4	1,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)		17,2	12,3	↓	9,3	1,3

1	2	3	4	5	6	7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energinius gėrimus, dalis (proc.)		6,3	13,8	↑	15,4	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)		35,5	34	↓	30,8	1,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	53,8	58,3	62,2	↑	60,6	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)		8,7	7,4	↓	7,5	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)		15	14,7	↓	13,6	1,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)		15,8	7,1	↓	9,9	0,7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)		20,9	17,2	↓	19,5	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	21,5	11,6	10,2	↓	11,6	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	34,4	20,3	22,2	↑	26,9	0,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)		4,4	3,3	↓	4,3	0,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)		3,5	3,8	↑	3,1	1,2
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	28,3	29,4	24,1	↓	17	1,4
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	76,2	78,4	78,5	↑	76,8	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis (proc.)		10,3	17,3	↑	11,4	1,5
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi per paskutinius du mėnesius, dalis (proc.)	53,9	35,1	44,9	↑	45,1	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius du mėnesius, dalis (proc.)	50,6	27,5	36,5	↑	32,6	1,1

1	2	3	4	5	6	7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)		9,4	11,4	↑	13,4	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)		15,4	22	↑	24,2	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis, (proc.)		9	9,2	↑	10	0,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)		94,9	94,7	↓	93,9	1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)		82,7	78,2	↓	73,5	1,1

IŠVADOS

1. Statistiniai duomenys rodo, kad Širvintų rajone reikia didesnio dėmesio pirminės sveikatos priežiūros prieinamumui ir kokybei, ypač sergantiesiems II tipo cukriniu diabetu, siekiant sumažinti išvengiamų hospitalizacijų ir mirtingumo rodiklių.
2. Nemažėjantis alkoholio gėrimų prekybos vietų tankumas, besilankančių pas priklausomybių konsultantus skaičius ir aukšti mirtingumo nuo alkoholio rodikliai rodo, kad vyrauja alkoholio vartojimo problema, kurią reikėtų efektyviau spręsti stiprinant prevenciją ir pagalbą priklausomiems asmenims.

REKOMENDACIJOS

Išvengiamu hospitalizacijų skaičiaus mažinimas

- gerinti ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę;
- mažinti laukimo pas gydytoją laiką.
- vykdyti prevencinę veiklą (plėtoti skiepimų gripo ir pneumokokine vakcina apimtis; užsiimti ligų prevencija, ankstyva diagnostika).
- stiprinti bendradarbiavimą tarp ASPĮ ir visuomenės sveikatos biuro vykdamas prevencines programas (įskaitant ir Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto programą).
- informuoti gyventojus apie Širvintų rajone vykdomą Širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto programą.

Mirtingumo nuo alkoholio sąlygotų priežasčių mažinimas:

- aktyviau naudotis savivaldybei suteiktomis teisėmis alkoholio kontrolės srityje. Mažinti alkoholinių gėrimų prieinamumą (licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais išdavimą)
- toliau vykdyti gyventojų, turinčių sveikatos rizikos veiksnių (alkoholio ir tabako gaminių vartojimo), konsultacijas dėl galimybių ir būdų šiems veiksniams mažinti. Skleisti informaciją apie šios paslaugos teikimą Širvintų r. sav. gyventojams.
- užtikrinti bendradarbiavimą tarp psichikos sveikatos centrų, priklausomybės ligų centrų ir kitų institucijų specialistų, nukreipiant ir suteikiant pagalbą priklausomiems nuo alkoholio asmenims.